Број 105. У Новом Саду, у уторак 13 маја 1908. Година XLIII.

Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. за четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. на четврт године 9 круна 75 пот.
За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: за пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. за остране земље годишње 6 круна 50 пот.
Појединн вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Т. Чавића Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Рукописе не враћамо.

Појединн вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Један бистар закључак монашког удружења.

Неки усијани архимандрити баш силом хоће да се прославе. Ако не са памети, оно са лудости Већ годинама тоциљају се по леду непамети; а одкако добише монашко удружење натоциљавају на тај лед скоро све калуђере. Све под видом часности „великих идеја“ и — братске калуђерске „солидарности“. Опасна је та тоциљајка. Може да пукне, и пући ће кад тад. И биће их многих под ледом.

Већ две године постоји монашко удружење, али не чујемо и не читамо и не видимо, да је што урадило по сврси тога удружења А сврха му је: „усавршавање својих чланова; а) опће, религиозно морално интелектуално; б) стручно, у животу монашком, у апостолству црквеном, и раду хуманитарном, просветном и економском“ (§. 2. статута монашког удружења).

У место тежње за том сврхом и рада у означеном, заиста племенитом правцу, усијани неки архимандрити увук ше и монашко удружење у луду и неродољубиву, управо издајничку и душманску борбу са народом. Теју мак на конац, и баш хоће да изазову народ свој, да их омрзне као злотворе и да их научи и увери, да се народу не може по милој вољи пркосити Баш изазивају народ, да им покаже снагу своју. Добро би било, да се господа усијани столпови калуђерски мало расхладе, да дођу к себи, и, ако је могуће, да размисле куда њихов пркосни цинизам и њихова безумна разметљивост и бахатост води и докле може довести. Но о томе ће бити још речи

И на прошлом монашком сабору монашког удружења, усијани столпови финог калуђерства нашег, натоциљали су своју браћу калуђере на један бистри закључак.

Монашки сабор је закључио обратити се св. Синоду са молбом, да се парохијска звања по манастирима излуче из надзора окружних протопрезвитера.

Лепо, фино! Да се сити насмејемо. И нема сумње, да је мисао и овога закључка потекла из оних промућурних усијаних глава које се ни до сада нису размишљањем умарале. Па, да их мало истуширамо.

Парохијска звања постоје само у оним манастирима, који имају прњавор, дакле неку врсту парохије. Свака парохија и с њом спојено парохијско звање спада у правну и управну сферу народно црквене автономије и њезиног устројства А по том устројству надзор свију парохија и парохијских звања спада у дужност и компетенцију окружних протопрезвитера.

То устројство може изменити само народно-црквени сабор, а док га не измени, остаје као што је и било. Могу неки фини архимандрити мрзити по неког проту, могу мрзити и све проте редом, могу од пакости оцећи себи и носеве, али тако мора бити како закон каже. Не помаже ту ни архимандритство, ни манастирски спахилуци, ни бесни хатови, ни светли батарини сва „солидарност“ калуђерска. Не помаже ту срдита немоћ и пакост. Закон је за све један. Ако им није по вољи, ако наши фини архимандрити и сви њихови суфлери и саветници хоће калуђерску автономију, нека иду на Атос Само тамо се не да „фино“ калуђеровати и „фино живети. Тамо их не би — примили. Но и кад би их примили, тамо нема — прњавора, па ни парохијских звања прњаворских.

Међутим, ипак има начина, да се господа архимандрити, па ако хоће и сви калуђери ослободе протопрезвитерског надзора. Само на један начин Да оделимо манастире и калуђере кинеским зидом од прњавора, па да немају никаква додира и посла, нити прњавор с калуђерима, нити калуђери с прњавором*).

Ако се калуђерима одузму прњавори, неће бити више ни прњаворских калуђерских парохија, ни парохијских звања. И прота неће имати у манастирима шта прегледати; архимандрити и калуђери ће се опростити прота и протопрезвитерских визитација.

Нека фини архимандрити то испослују, па — мирна Бачка. Искочило које заплакало. Али хтети прњавор и прњаворске парохије а не хтети протопрезвитерски надзор, то је сувише фина ствар. Али не може да буде; нити ће бити. Не може и неће бити, па ма сви фини архимандрити попуцали од једа

И св Синод ће их о томе у своје време подучити; а подучиће их и уверити о томе и епархијска конзисторија. Дође ли ова ствар и пред народно црквени сабор, подучиће их сабор Подучити, али и добро истуширати

Предраг

*) Г. писац тражи сувише велико прегоревање од наших калуђера. — Прим. ур.

Велики Бечкерек, 11 маја.

Алмажански дахилуци у темишварској епархији. Изасланици алмажанских епархијаша Марко Богдан и др Сава Путник суспендовали су наш црквени одбор и целу нашу црквену скупштину и то extra dominium Поставили су устарабарски одбор од све самих затуцаних противника наше странке Суспензију су извршили насилно без икак их оправданих разлога а све зато што им се хоће мало бечкеречког мандата за наш народно црквени сабор. Законита управа наше црквене општине поднела је Саборском Одбору призив против тога насилног и незаконитог поступка наших алмажанских епархијаша

У последње доба откако су откривене оне незаконитости и неуредности у овдашњој Српкој Банци, алмажани су почели ликовати и рачунати на сигурно, да је сада њихово царство. — Оставком Јоце Григоријевића на посланичком мандату за наш народно-црквени сабор

ПОДЛИСТАК.

ИСТОРИЈСКИ СПОМЕНИЦИ СРПСКИХ МАНАСТИРА У ЈУЖНОЈ УГАРСКОЈ.

— Написао Јепе Сентклараи дописни члан. — Прочитано у мађарској академији наука у седници од 13. јануара 1908. године. Будимпешта издање мађарске академије науке 1908.

(Наставак).

Разлог постанку источно православних српских манастира наћи ћемо у досељавању балканских Срба што се збило гомилице и у више маха као и у религиозно-моралним потребама. Но и хармонично руковођење српског народа раштрканог по општинама захтевало је у појединим крајевима центар, који ће водити.

Наши историци разликују обично осам већих српских сеоба.

Прва већа сеоба се догодила у време Лауша Великог и краља Жигмунда. После смрти Стевана Душана 1556., великог владаоца српског, одмах је наступио распад српске царевине. Са Мачвом и Београд дође под Угарску.

На равници Тамиша и Мориша, где се ширише шуме, ливаде и њиве, постојале су многе српске општине још у време Лауша Великог.[1])

У арадској жупанији је већ у Жигмундово доба било много српског становништва. После косовске битке 1389. а и због Муратових напада на Србију (1404—1412. год.) Жигмунд је много Срба пустио у Угарску. У рату против Хусита (1420—21) су и Срба учествовали.[1]) 1426. год. су деспот Стеван и српски великаши положили заклетву верности Жигмунду и наследницима му, а Жигмунд је деспотова рођака, Ђурђа Бранковића уврстио у ред угарских великаша. Кад је 1427. умро деспот, наследник му (и ђурађ Бранковић.[2])

Бранковић је, према уговором склопљеним са Жигмундом 1433., довео другу сеобу Срба.[3]) Кад је и Смедерево пало у руке султана Мурата 1439. и Бранковић је дошао на своја добра у Вилагошвар, под којем је припадало сто десет села арадске и зарандске жупаније чије становништво је умножено насељавањем Срба.[4])

Трећа сеоба беше за краљевања Албертова и Владислава I. Јагелонца после пада Новог Брда. Ова група је населила Јенопољ а од Владислава I. добила повластице.

Четврта сеоба је била у 1459. години за време Матијино. Кад је Смедерево и по други пут пало 1459. год. велики број Срба прешао је преко Саве настанивши се у Срему. 1481. год. је кнез Павле спровео пету сеобу Срба у Угарску; беше их на 50.000 душа. Ови се разместише које у Јужној Угарској које у Срему.[1])

Шеста сеоба се збила у времену у 1509—1525. у многим мањим групама. Већ споменути владика Максим је у пратњи многих породица српских дошао 1509. у Срем, где се настанио на добру свога рођака Јакшића и сазидао манастир Крушедол где је 18. јануара 1516. и умро. 1525. је неки Монастерлија довео српске чете из околине Монастир (Призрена).[2])

Значајнија беше седма сеоба, која се догодила на позив Николе Јуришића 1538. Ову групу је краљ Фердинанд I. богато обдарио повељама.[3])

Сеоба је довршена 1690. кад је Арсеније Чарнојевић, пећски патријарх, наједанпут превео преко Дунава 40.000 породица српских, но без пристанка Угарске, која ни од стране бечког двора за то упитана и је. Од досељеника се највећи део настанио у Срему и Бачкој, тамо, где им је дао места бечки ратни савет. Други мањи део се разишао по разним крајевима Угарске. Населили се дуж Мориша и Тисе у чанадску жупанију, у Арад и Сегедин и околину ових вароши. Настанише се даље у арадској и чонградској жупанији; на Чепељском острву, Пешти, Будиму, Вацу, Острогону, Столном Београду, Сигетвару, Ђуру, у жупанијама: Боршод, Бихар, Хевеш.

Два узрока беше што је под Чарнојевићем така маса дошла: Што је Србија потпала под

[1]) Bárány Ágoston: Torontál hajdana és Temesmegye emléke — Márki: Aradm. tört. Czoernig пише: „Es sind Spuren vorhanden, dass bereits vor dem XV. Jahrhunderte Serben in Ungarn lebten Dahin deuten die Zeugnisse, dass in den Kämpfen mit den Grichen auch Serben als Truppen des ungrischen Heeres Antheil nahmen“ Etnographie II. 151—152.

[1]) Engel: Gesch. v. Servien u. Bosnien. 79. §.

[2]) Szalay: A magyarorsz. szerb telepek.

[3]) Czoernig: Ethnographie. II. 153. — Engel (по Turóczy-ју) 84. §. — Csoplovics: Slavonien II. 17.

[4]) Szalay: Magyarorsz. szerb telepek.

[1]) Epist. R. Mathiae Corv. Kassa 1743.

[2]) Czoernig: Ethnographie. II. 156.

[3]) Czoernig: Ethnographie.

држали су насигурно, да им је сад и тај мандат сигуран за њиховога Милоша Ђорђевића. Но у брзо се преварише у том лепом надању, јер видеше да у српску црквену општину нашу неће тако лако ући, јер их народ ту не прима. И тада срочише да нашу црквену општину разреше без икаква повода, а поставе уста рабарску управу, не би ли тиме свој смер постигли. Но ми смо уверени, да ће се у том рачуну преварити, јер насиље рађа само одлучан отпор. Алмажани се угледају на калуђере, па држе да се и њима м же тако. Увериће се као и њихова браћија о пр тивном. Огорчење је овде врло велико, а Саборски Одбор знаће шта му ваља радити. О целој ствари јавићемо оп ширније, да се види, шта све раде наши алмажани. И у темишварском срезу воде сад неке истраге и о народном новцу кор тешу у у званичном својству. Но свака сила за времена, а крајње је време да се с њима пречисте једном рачуни.

Питање »Српске Манастирске Штампарије.«

Димитрије Руварац српски православни свештеник и почасни прота изнео је гомилу нових неистина о привременој управи «Срп. Ман. Штампарије« Напослетку вели, да ја најбоље знам шта је привремена управа у штампарији затекла, а шта је оставила. Овде је Димитрије Руварац у цинизму надмашио и самог себе, па нека му буде, а кад ме је изазвао ваља да и одговорим.

Штампарију сам затекао у најжалоснијем стању у сваком погледу што сам у својим извештајима изнео и исправама потврдио. Све ћу то надопунити кад одговорим Димитрију Руварцу на његов ускршњи зулумћарски испад. З сада на горње изазивање износим у опћим цр тама колико је за карактеристику нужно, а у ствари је ово:

Као што је речено штампарија је била у најжалоснијем стању. Корпама је ношено ђубре напоље, и у ђубрету пуно слова, па нечистота је и иначе била да гора бити не може. Најглавнијих материјала није било, а било је новог који није употребљен нити ће се икада употребити. Инвестиције у машинском одељењу нису оно за што се приказују, него има ту и префрбаног старежа. Огуда је изношено вилама кењаце и остале нечистоте и отклоне ре парације којих је било више него рада.

Магазу у семеништу привремена управа ни је нигда ни примила, а кад Димитрије Руварац тврди противно, то је изнео чак и ружну неистину. Међу тим у ручној магази, поред штампарије, био је неред који ствара једино дивљаштво. Изношено је, па, да су учињене злоупотребе после пожара у тој магази о чему ће још бити говора. Овде се напомиње да у тако важном оделењу није било инвентара ни ги магазинске књиге из које би се видело колико је по фактурама робе ушло, на што је издато, шта је за израђену робу примљено шта заслужено и са колико перцената рађено. На многим местима су се дотични органи одма нагло богатили и светина се дивила таком напретку. Привремена је управа све то средила и утврдила тачан рачунски преглед.

Привремена управа је иза Димитрија Руварца утврдила, да је за његове управе покварено хиљадама табака «Велике Катавасије,« «Бранкова Кола« и других израда, па су се с том робом пећи ложиле. Продавана је силна хартија на киле, као неупотребива, а поред то га тај новац нигде није завођан. На хиљаде табака књиге «Добра Јованка« мање је штампано а штампарији је урачунато, те је привремена управа то морала надокнадити и израдити у ванредним часовима. Стотине књига је поручиоцима мање слато, а новац је приман, те је српска књижара у Глини ту ствар и утужила. Нашло се у најжалоснијем стању сем упочетих и несвршених дела, те их је привремена управа средила и довршила. Нашли се не обављени рачуни са појединим странкама, мада су ти све ургирали и тражили и то је привремена управа средила. Утврђено је да «Српски Сион« и Димитрије Руварац за своје послове нигда нису плаћали штампу. Све ово је привремена управа средила и расправила, а што се није могло учинити, странка је благовремено обавештена. Но и о овоме ће такођер бити још посебна документарана говора.

Новчано стање се никако није могло утврдити, а за тим, није се могло утврдити ни стање имовине јер није било исправних књига ни инвентара. Димитрије Руварац сам признаје у горњем свом исправању, да је водио само новчани дневник, те је доказао, да нема ни појма о књиговођству за овакву манипулацију, али је признао, да нису вођене нужне књиге. Новчани дневник Димитрија Руварца, који нам је суд доставио стајао је под оптужбом кривотворења, од стране изасланства, те је Димитрије Руварац тужио а кад је дошао до расправе, тужбу је повукао. И тако тај дневник и данас стоји под оптужбом кривотворења, те се не може употребити у раду. Но по извештају тадашњег књиговође потраживање манастирске штампарије износило је К 40 057 96 п, а штампарија је дуговала К 33 951 24 п, у којој је своти било К 9 558 33 п. дуга, који је био везан за термин, а у благајни није било ни потуре.

Привремена управа је одмах позвала све дужнике да дуг измире, а многи одговорише, да су дуг платили или да ништа не дугују што ће се такођер изнети. За тим су учињени разрачуни с ким их је требало учинити и постарано је да се плати оних К. 9 558 33 п. и плаћено је овако: Од убраног реста (на рачун оних К. 40 057 96 п.) плаћено је К. 4 212 25

Узајмљено из нар. фондова са 6% камате . . . . . К 5 346 08

свега . . К. 9.558 33

У тој своти је и менички дуг К 1 316 18 који се води на штампарији а нема правне подлоге, да је то у истини дуг манастирске штампарије. Привремена управа ни потуре није узајмила себе ради, и сва писанија Димитрија Руварца у том правцу остају као клевета.

Привремена управа је затекла 33 рачунске књиге а без сваког система и нужног прегледа. Ове књиге још су неисправне и са формалне и стварне стране, нису закључене и нико их није одобрио. Шта више изасланица патроната су их одбили, а друге нису израђене, те се види да, као што је речено, никаквих књига није било и нема. Осим тога је управа Димитрија Руварца убирала К 16.000 годишње од »Бранковог Кола« и обвезала се да ће исплатити дуг тога листа од К 7 856 88. Међутим не само да то није учинила, него су у питању још К 18 000, а рачун у опће није поднашан, те је власништво судски потражило рачун, а после судске расправе ће се о томе још која рећи.

Привремена управа је завела камерално књиговођство са новчаним и манипулационим књигама. Ове књиге нису закључене с тога, што је књиговођа своје место извенада напустио. Но за који дан ће бити све сређено и рачуни подастрти Саборском Одбору и биланца штампана. Право ми је ако Саборски Одбор књиге стави на увид Димитрију Руварцу ма да отуда ствар не би имала користи пошто он, као што видесмо, о свему томе нема ни појма.

Из свега се види, лакле, шта је привремена управа примила а шта је предала. Читаоци нека пресуде целу ствар који суд ја мирно чекам, па завршујем овим:

Димитрије Руварац прети револвером и раденицима на што су се насмејали и вратци по крововима. О пасијама великим, да их никако немам, а најмање на туђу штету. Али о томе најмање треба да говори Димитрије Руварац, који је своје катихетске пасије плаћао и на упутнице чак имена часних људи исављао. С друге стране, који је својом пасијом једну сиротицу одгурнуо на најлошије сметиште на коме се једно женскиње може наћи. Ово сам рекао по нужди, а ако Димитрије Руварац и даље пође, могу му послужити и другим његовим пасијама.

Преко погрдних речи, којима Димитрије Руварац себе карактерише као мусаведа о његовом празнењу и пуњењу, прелазим с презрењем, јер сваки даје што има. Кад су пак то прочитали Паји Тилдики, он рече: Па мене је Димитрије Руварац превазишао. Поштено, право друже Тилди-Мито.

Мата Косовац.

Политички преглед.

Угарски сабор. У седници од понедељника расправљан је прорачун домобранског министарства. Први је говорио

Турску и критичан положај краља Леополда I после прекршеног мира уговореног са Лудвигом XIV. у Регенсбургу. Док су Леополдове војске биле на Рајни заузете са Французима, Турцима у руке паде: Србија, Ниш, Видин Голубац Смедерево, а после битке код Цењешта и Ердељ, а Имру Текелију именоваше за кнеза ердељског. Чарнојевић, да спасе свој живот и народ смести у сигурност, да спасе, даље, српску патријаршију, црквено благо и своје имање, погодио се са царским генералима, што тада табораваше у Србији, са главним вођом Лудвигом Баденским, Пиколомиријем, Старенбергом, Ас премонтом и Ветеранијем, да прими услове које поново понудише агенти бечког двора, те да од цара Леополда I, у име обећане му верности, моли привилегије пре свеобе народа српског на земљиште Угарске.

Леополд I извршио је мобу Арсенија Чарнојевића, но ни близу не из сажаљења — ка ко то тврде аустријски историци — него ради зауздавања Мађара, који се бунише, а и што беше приморан због рата, који беше у изгледу те је дозволио слободан улаз балканским дошљацима. Није их само населио у Угарску, чије преставнике није ни питао, него им је 24. марта 1691, 20. августа 1691. и 5. марта 1695. год. дао чак и привилегије, у којима је им дао разне црквене и грађанске повластице које се не подударају са законима и уставним редом Угарске, као: нарочито земљиште (separatum terremum) и нарочите српске власти (proprii magistratus). Без обзира на основне законе Угарске, осигурао је Србима сва она права, која су имали у пећској патријаршији.

Мађарски редови су кроз читаво столеће протестовали, борили се у сабору и у жупанијама против ексцепционалних привилегија српских насељеника. Напослетку ипак приморани беху попустити разним и све строжајим притисцима бечког двора. Да се избегну веће невоље 1790 год. су узаконили оне (што их је величанство преузело од својих предака) повластица, српског народа у Угарској, које се односе на свештенство, цркву, веру, школе и фондове, али су у XXVII. З. чл. изјавили: „у колико се оне не сударају са основним законима државе.[1])

Кад су на југу у масама текле сеобе балканских Срба, осим Мађара и остатака старих словенских племена, није тамо нико други становао. Тада на равним обалама Мориша, Тамиша и Бриаве не беше ни трага ни гласа од данас јако намножених, Румуна. Румуни су тада још боравили у Крашовско Северинској жупанији, у Ердељу, Молдавији и Великој Румунији, непрестано непријатељујући са Мађарима, који беху приморани да столетну борбу с њима воде. Немамо никаквих података за то, да су се и Власи тамо, било у засебним селима, било измешани међу Србе, налазили тамо на равницама Мориша и Тамиша, где су у XV. и XVI. веку постали источно-православни српски манастири. Докле су се Румуни, који већ за време Анжујића беху раштркани по покрајини Крашовско Северинској, столећима доцније увукли у јужно-угарску равницу. У Ердељу и на висинама доњо-Дунавских брда, много лакше су могли живети и стада своја много лакше држати на дебелој паши брдској.[1]) На против на јужно угарској равници су могли живети само од напорног рада земљоделског. Међутим непрестани упади турски су захтевали на границама тако становништво, које беше вечно рату, очеличено у боју, који је волео борбу. Чување доње границе државне гонило је становништво на ратове без престанка а осим тога требало је хранити војску и возити је у војну, која је непрестано доводила у опасност цео дом па и саму породицу, и породичне тековине. Ово се није свидело Власима, док могаху комотно, лако као слободни живети по шумама пограничких брда. Једва се у другој половини XVII. у јужним низинама где су Турци били појављују по некоја Власи као пастири дрвосече, угљари, черпићари. Нарочито су тражили станишта у горњим деловима Араде у Липовском округу Тамиша и у заларложеним и мочарним крајевима торонтала јужно од Бечкерека. На овом последњем месту су се већ око 1652. г. толико нагомилали да су околину Бечкерека назвали «Влашком.«[2])

[1]) „... quae fundamentali regni constitutioni non adversatur“ Corpus Juris Hung. De gracei ritus non unitis.

[1]) Réthy László: Az oláh nyelv és nemzet megalakulása.

[2]) Szentkláray: Száz év Belm. u tört. 98.

(Наставиће се).

Кмети врло дуго и исцрпно. Говорио у је опште о војсци, за тим је повишење пла те војних часника расматрао са два гледишта. Са социјалног би био за повишење, и ако су војни часници боље награђени но државни чиновници Но ту је и политичко гледиште Повишење то траж баш за царског убилеума (шездесетогодишњице Фрање Јосифа као аустријског цара) За њим је говорио Ђорђе Нађ Не прима про рачун, јер мађарска домобранска војска у ствари и не постоји она је у истини само допуњујући део заједничке војске Рас права траје

На крају седнице изјавио је саборски председник да ће министар унутарњих послова у седници од среде одговорити на интерпелацију Мезефијеву у ствари изборне реформе. Тврди се, да ће министар Андраши изнети сабору у сутрашњој седници, када ће тај законски предлог о изборној реформи поднети сабору на претрес. Уједно ће изнети и основна начела тог законског предлога

Министарска седница. Јуче је б ла министарска седница, којој су присуствовали сви министри осим министра домобранст а. Саветовало се о текућим пословима.

Руски цар у Паризу. Како из Париза јављају, с ршена је ствар, да ће руски цар ићи у Париз, убрзо после посете француског министра председника у Русији

Председник француске републике у Лонд ну. Из Париза јављају, да се председник француске републике, Фалијер, у пратњи француског министра спољних послова Пишона, кренуо на пут за Лондон. У Доверу га је дочекао војвода од Конаухта Алфред, као за тупник кр ља Едварда Отуда је Фалијер засебним возом отишао за Лондон, где га је дочекао сам краљ Едвард са уелским војводама У понедељак у вече био је у почаст Фалијерову свечани дворски обед Фалијер остаје у Лондону до петка

У Доверу се искупило било за дочек Фалијеров п десет убојних енглеских бродова, највећа флота до сада, која је стаја ла под командом једног заповедника. Адмирал те флоте, лорд Чарлс Бересфорд, на заставници „Едвард VII“ испловио је далеко у сусрет Фалијеру. Сви убојни енглески и француски бродови у Доверу свечано су били осветљени. Довер је пре пун странаца

Енглески листови б з разлике врло топло поздрављају долазак председника француске републике у Енглеску Приписују му велик политички значај и указују и на то што је у пратњи Фалијеро ој и француски министар спољних послова. Виде у том састанку енглеског влада а са председником француске републике, да ће се не само споразум обе ове државе још јаче учврстити већ и снажан савез који ће са Русијом бити ф ктор, да даје правац свет ској политици. Још указују, како енглески народ плива у радости поводом доласка Фалијеровог у Лондон, што је најбољи доказ, колико енглески народ жели што тешње пријатељство са Француском.

Друштво „Добротвор“*).

У 99 броју овог цењеног листа изашао је допис од једног „члана III. кола“ друштва „Добротвора“, у ком г. писац износи своје мишљење о том, како друштво може рђаво проћи, кад се претвори у задругу и пита: Зашто се ово хуманитарно друштво претвара у шпекулативно друштво?!

Из овог види се да г писац не познаје тачно тај појам шта је то задруга, јер држи да су задруге само новчани заводи. Међутим та реч задруга, то је законски појам — извесна форма, по којој је установа састављена. Не само новчане установе, већ у опште оснивају се установе на разним основима задруге, уложно командитно, акционарско и т. д. но зато то ипак не морају бити новчани заводи, јер ми видимо да у свету има и осигурава јућих установа на основи задруга, н. пр. Њујорк и др. или као што је већина данашњих великих осигуравајућих друштава — акционарска.

Разлика између осигуравајућег друштва као задруге, и осигуравајућег друштва на акције та је: што код задруге сва постигнута добит иде у корист самих осигураника као чланова задруге, дочим код акционарских друштава добит иде у корист акционара, као шпекуланата који новцем својим тргују.

Кад се друштво „Добротвор“ претвори у задругу (не новчану), прошириће му се његов досадањи делокруг омогућиће се члановима, да постигну већу осигурану своту, а осим тога, омогућиће се сиромашнијим члановима, да у случају потребе, могу на своје до тада уплаћене пристојбе добити до извесне своте ј фтин зајам, као што је то и код свију осигурава ућих друштава уобичајено. Осим тога по новом штатуту оставља се сваком члану, за случај ако би због материјалне оскудице морао напустити уплаћивање пристојби, да се опет може — без веће штете — вратити натраг у чланство, кад му се материјалне прилике поправе, а ако се у опште не врати у чланство, његова мучна зарада не пропада му, јер се враћа његовим наследницима натраг.

Да је п оваке установе и њин рад пробитачније да се оснивају у смислу трговачког закона на основи задруге, види се и одатле, што је и само министарство унутрашњих послова расписом својим под бројем 23949 904, год наредило жупанијским и муниципалним властима да друштва те врсте упуте, да се као задруге судски протоколишу.

Ми држимо да онај рад, који иде на јачање и бољитак друштва, неће и не може створити трзавице али трзавица може бити ако се ово преустрајавање друштва „Добротвора“ на овогодишњој скупштини не реши коначно него се из године у годину буде апеловало на чланове, да у што већем броју дођу на скупштину и ради промене штатута Таким честим апел по зивима пољуља ће се поверење како у самих чланова, тако исто и код осталог грађанства, из чијих редова добијамо нове чланове, и то онда може имати штетних п сљедица по друштво. Зато не оклевајмо са решењем тог питања.

Члан I. кола.

*) Доносимо и овај чланак, а донећемо и противна мишљења, да би се ова ствар што боље расчистила. — Пр. ур. „З.“.

Вести из места и са стране.

У пажњу свим Србима и Српкињама митрополије и патријаршије Карловачке.

Читаоци „Заставе“ сетиће се, како је 1902. године творница жигица А. Рајснера у Осијеку, обвезала се, да ће давати 5% од чиста прихода свог, а на издржавање српских народних школа у будимској епархији, ако се по српским домовима буду трошиле жигице те творнице под натписом „Српске школске жигице“. И досад је та творница предала будимској епарх. управи преко 5587 круна — осим камата од те своте — у напред споменут смер И по одлуци епархијске управе будимске, подигнута је тим новцем врло лепа зграда за женску школу у чисто српском месту будимске епархије — Ловри И још до почетка нове школ. године, набавиће се за ту школу све што треба од намештаја и учила, уредиће се учитељска плата по пропису и школа ће се отворити већ 1 септ. о. г. У седници епархијског школског одбора будимског, што је била 8—21. м ја о. г. поднео је Чика Стева В. Поповић, члан епарх шк. одбора будимског, извештај о колаодацији те нове шк. зграде у Ловри с напоменом, да је зграда врло лепо изведена и да је сад треба уредити изнутра. Он сам ће учинити све што узмогне, да се дође ма и милодарима до што боља намештаја и учила. Наштo је одлучно изјавио г. епископ будимски Лукијан, да је његова брига, што се тиче свих потребних учила за ту школу. Епарх. школски одбор је пак на предлог референта Миловановића, једногласно одлучио, да пошље позив и молбу на све српске епарх шк. одборе, те да овим путем црквених опћина пораде на томе, да се „Српске школске жигице“ што више и искључиво троше по српским домовима. И ти су позиви већ разаслати, а на Србима и Српкињама је сад, да куповањем искључиво српских школских жигица потпомогну српске школе наше у будимској епархији. На посао, дакле, Срби родољуби!

Школски надзорници у Старом Врбасу.

Пишу нам из Старог Врбаса: У претпрошли понедељак походио је наше школе нови епархијски школски референт К. Миловановић. По претходном саветовању са члановима месног школског одбора, председником црквене општине и школским управитељем, нови референт је у пратњи председника, свештеника и школског старатеља прегледао све три школе. А после тога је у подужој конференцији с учитељским особљем, утврдио даљи правац и начин рада у школи, а о досадашњем раду учитељском, изјавио, да је у главном задовољан с тим радом и постигнутим успехом. И баш кад је завршено то прегледање школа наших, добисмо позив, да како учитељи наши, тако и представници наших месних школских власти, придружимо се месним иноверним учитељима и представницима немачких и државних основних школа и поздравимо државног школског надзорника Јаноша Фараго. Позиву том се одазваше наши учитељи и наш свештеник, а њима се придружио по жељи свих учитеља и представника месних и наш епархијски школски референт К. Миловановић. Државног школског надзорника поздравио је председник старатељства државних основних школа, Киш Ђула, бележник, а државни надзорник је у подужем говору срдачно захвалио на поздраву. У одговору свом нагласио је државни надзорник међу другим нарочито српско и мађарско пријатељство, које је већ унеколико — рече — остварено и које својски треба неговати. Као рођен Врбашанин, он је одраство са српском децом у друштву и радо ће неговати пријатељске везе међу Србима и Мађарима. Жели, да и сви други то прихвате у корист општу. Говор овај био је од врло повољна утиска на све, а посебно на Србе, што ту беху. Затим је државни надзорник пришао нашем епархијском школском референту К. Миловановићу и поздравио га врло срдачно као свог друга из детињства Оба надзорника су, наиме, родом из Врбаса. — Изјавио је своју радост, што је Бог баш тако наредио, да два врбашка сина заједнички равнају школским пословима у бачкој жупанији. — После тога је у дому честитога врбашког становника Карла Кошина, испијено неколико чаша у здравље нових шк. надзорника и прозборено много што-шта са слатким сећањем на прошлост из детињства и најзад се друштво разишло у најлепшем расположењу. Епарх. шк. референт се после тога вратио с пута свог у Нови Сад, а држ. шк. референт је остао да прегледа све школе у Новом и Старом Врбасу.

Мајалис.

Учитељски збор срп. нар. основних школа новосадских приредиће у среду по подне са својим ученицима мајалис у овдашњем варошком стрелишту. Полазак је у 2 сата по подне из св. Николајевске порте.

Суђење у Софији.

Ових дана била је у Софији сутска расправа по убиству Сарафова и Гарванова. Како је убица Паница срећно умакао, то су изведени пред суд само они, који су му били на руци да пребегне у Маћедонију. Осуђен је неки Чалаков, и то на шест месеци тавнице, рачунајући овамо и време проведено у истражном затвору. Како је Чалаков већ пет месеци у истражном затвору, то му остаје још један једини месец да буде затворен. Да су још мало причекали, још би имао Чалаков право и на отштету! Упада у очи, да је негде убиство Сарафова и Гарванова изазвало највећу узрујаност у Бугарској, осуда је тако блага. То се доводи у везу са две ствари. Бранилац Чалакова износио је, да је Чалаков човек који верно служи једној патриоској мисли. Он је поверепик комитске организације и по њеној наредби је превео Паницу. И суд је имао обзира на то. — Друго чује се, да је Санданski послао писмо кнезу Фердинанду, коме му прети смрћу, ако би се строго поступило на суду, и ако би се његово, Санданског, име у ружној сврси износило на јавност. Зато је кнез заложио свој утицај, да осуда не буде тешка. У Бугарској дакле комитство прописује правду.

Против морске болести.

Један енглески зубни лечник измислио је лек против морске болести. Управо то и није лек против болести, већ начин како да и не дође до те болести. Измислио је покретан кревет, који виси и који се при најјачем љуљању лађе увек одржава у водоправном положају, тако да онај који се налази у постељи баш ништа не осећа од свег љуљања. Уз то је још наместио и електрично ветрило (вентилатор) који путнику непрестано доводи чист ваздух. Тај изналазак већ употребљавају по лађама, које плове преко Канала Ла-Манша, и то

врло успешно. Само је употреба за путнике веома скупа. Од Калеа (Француска) па преко до Довера (Енглеска) стаје само употреба тога кревета за путнике прве класе сто круна!

Сукоб између Чеха и Немаца у Карлзбаду.

У Карлзбаду су Чеси хтели одржати скупштину у једној згради на крај вароши. Немцима беше криво, што би том приликом гости купатила видели огромну масу Чеха, те су се хрели окупити у другој једној згради преко пута да демонструје. Полиција забрани оба избора. Ипак се и једних и других и скупи велик број, те је дошло и до сукоба. Један младић је тешко рањен пренесен у болницу.

Брзојави „Застави“

Стигли 13. маја

Угарски сабор.

Будимпешта. Данас ће се завршити расправа о прорачуну домобранског министарства. Тиме ће бити решени сви прорачуни министарски. Престаће седнице, које дневно трају 8 сахати. Сабор ће пре летњег одмора решити још железничке инвестиције, екзекутивни поступак, казнени поступак, адвокатску мировину. Све остало остаће за јесен.

Месарски штрајк.

Будимпешта. Месарски момци што штрајкују врло су огорчени, што је министар Андраши разрешио штрајкачки логор њихов и што је попретио да ће сва стручна удружења радничка уништити Војска и полиција су у приправности.

Даношко убиство.

Будимпешта. Поротници се повукли да донесу одлуку своју у питању данашког убиства Судска пресуда очекује се касно у ноћ.

Одговорни уредник: Константин Брадваровић.

ПОЗИВ НА УПИС.*)

Српско привредно друштво као задруга у Митровици судбено протоколирана тврдка расписује овим 2000 комада деоница (акција) по 50 круна плативих у пет месечних један за другим непосредно текућих оброка. Први оброк имао би се платити до 20. маја о. г. Сваки Србин који жели деонице купити дужан је путем поште до 10. маја о. г. послати уписнину од 2 круне по деоници на банкарску и мењачку радњу Мирослава Спајића у Митровици. Оригиналне деонице добија сваки члан после уплате првог оброка, када ће се и нова управа задруге изабрати.

Циљ српског привредног друштва јесте *„да на темељу узајамности унапређује привреду и господарење својих чланова“*, а бавиће се куповањем и продавањем свих земаљских производа и сировина.

Овим уписом жели потписано друштво што шири број Срба заинтересовати и тиме потпомоћи остварење идеје свој своме.

У Митровици, месеца априла 1908.

Српско привредно друштво
502 3—3 (као задруга) у Митровици.

*) Молимо г. г. свештенике и учитеље да своме народу пруже обавест ако би је когод потражио.

На краљ. ковцес. трговачкој школи у Петроварадину прима ће се уписивање ученика и ученица до 3. или 4. јуна за идући течај из књиговодства код професора

Ј. МОГАНА

Нови Сад, Арањева ул. 11. Уписивања 30. маја. п. р. Настава је усмено-писмена само за оне који говоре немачки. — Награда у Бечу, тек по добро положеном испиту на једној тамошњој трговачкој школи. Закашњене пријаве и писма без повратне марке за одговор неће се узимати у обзир.

616 2—5

Стечај.

СРПСКОЈ ШТЕДИОНИЦИ КАО ЗАДРУЗИ у Јаску (п. п. Врдник, Срем)

потребан је

КЊИГОВОЂА

за самосталан рад. Плата К. 1000. Ступање 20 јуна т. г по нов. кал. Рок за поднашање молбеница је 1. јуна т. год. по нов. кал

620 1—2 УПРАВА.

Виноградарима!

Најбољи: **Плави камен, Рафију** (Шаш) и **ГУМУ** за пелцовање лозе по најјефтинију цену препоручује

шпецерајска трговина
Велимира Радака
567 4—5 **у Митровици.**

ДВА ПОЛУУПОТРЕБЉЕНА

БИЛИЈАРА

за окретање (Drehbrett) Сајфертовог фабриката, са припадајућим **кеовима и лоптама.**

ПРОДАЈЕМ ЈЕФТИНО

ЂУРА ЗУРКОВИЋ

хотелијер „БЕЛЕ ЛАЂЕ“ Нови Сад.

592 3 3

Преко 100 јутара

ЗЕМЉЕ

са свима потребним новим зградама у Итебејском риту продају се уз врло повољне услове због породичних околности Ко жели купити и што опширније дознати нека се обрати на адресу:

Младен Пилић,
612 2—3 мерник — Szerbittebe.

У НОВОЈ

ЦИГЉАНИ САМУЈЛА ГЛИКА

У НОВОМЕ САДУ.

на кисачкој капији
продаваће се од данас

печених цигаља

по 26—28 круна од 1000 комада.

605 2—4

ПРОДАЈЕМ

из слободне руке **ДВЕ КУЋЕ** и то једна у улици Станчићевој под бројем 20., а другу слободна улица бр. 2. Обадве су вуће на ћошку. Могу се употребити за дућан или за бирт. Озбиљни купци нека се обрате на власника

Јоцу Величковића
581 3—3 јорганџију у Панчеву.

Ad. Ш. С. 384 през. ex 1908.

Стечај.

Да би се место епархијског школског референта темишварско вршачког у своје време на срп прав. нар. црквеном сабору попунити могло, расписује се овим стечај на споменуто место

Плата је епархијском школском референту 2400 круна годишње, 600 круна у име стана, 800 круна у име путних трошкова, петогодишња повишица од 200 круна и после 30 година службовања мировина у износу постигнуте плате.

Компетенти имају своје, сведоџбама о овршеним наукама и евентуално досадашњем службовању своме обложене молбенице поднети срп. прав. народном школском савету до 2. (15) јунија 1908 год

У Карловцима 8. (21) маја 1908. год.

Председништво,
608 2—3 срп. прав. народног школског савета.

ГВОЖЂАРСКА И ШПЕЦЕРАЈСКА РАДЊА

Лазара М. Јанковића

у Тителу

потребује **2 старија помоћника** (веште детајлисте).

Рефлектанти који су у обе струке вични, а уз то српски, мађарски и немачки говоре, имају првенство. 599 2—3

Ступање одма или за месец дана.

Оглас дражбе.

Српска православна црквена општина у Прхову расписује дражбу на мањак ради реновирања цркве и постављање гвоздене ограде.

Трошак провиђен: за оправку цркве 1610 К., за ограду, порте 3200 К., укупно — 4810 К.. Дражба ће се одржати 3. (16.) јуна т. г. у 10 сати до подне. Сваки дражбоватељ дужан је 5% — у име пишмањлука — у руке председника пре дражбе положити. Право поверења задржава себи црквена општина.

Нацрт, трошковник, као и увети, могу се видети код председника црквене општине.

У Прхову 4. 17. маја 1908

Председник:
619 1—2 Стеван Крунић

ОТВАРАЊЕ КИОСКА.

Част ми је поштов. публици до п вољног знања ставити, да сам у шеталишту свој

КИОСК ОТВОРИО

који и увече држим отворен.

Уједно извештавам поштов публику да сам се побринуо за тамбурашки, војнички и цигански оркестар.

Те учтиво молим да ми досад указано поверење које сам имао срећу уживати и на даље указати изволите

С особитим поштовањем
Михаљ Куборци
610 2 2 посластичар у Новом Саду.

Стечај.

Расписује се стечај на два стипендијска места у добротворној грађанској заклади Јована Остојића и жене му Терезије рођ. Зозук за ученике средњих и виших — и виших занатлијских школа

Годишња стипендија износи за средње школе 200 К ако је питомац у месту својих родитеља или старатеља, 500 К ако је на страни, а 800 К за слушаоце виших школа; за ученике виших занатлијских школа 600 К.

Првенствена права на ова места имају: 1. сродници из Суботице, 2 сродници са стране, 3. суботички синови и 4 Срби из аустро-угарске монархије.

Молиоци имају доказати: да су Срби православне вере, синови сиротих родитеља, да у наукама бар добро успевају и добро се владају, да су потпуно здрави, а сродници имају још званичним исправама исказати и своје сродство (Искази и сведочанства приватних лица неће се у обзир узети).

Стипендијско место за више занатлијске школе могу тражити они ученици, који су свршили или довршују IV. разред средње школе а уз то могу засведочити, да су се једну годину дана практично вежбали у оној занатлијској струци коју намеравају изучавати.

Изабрани питомци имаће се придржавати правила, која ће им се по избору саопштити, а у исто време не могу уживати још и другу коју стипендију.

Све молбе упућене на месну српску православну црквену општину, нека се поднесу потписаном најдаље до 1 јула о. г. (по новом).

У Суботици, 9 (22) маја 1908

Богдан Свирчевић,
611 2—3 управитељ Остојићевих заклада.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду